

1 - 9 - 3 - 6
 ÁPRILIS 26
 VASÁRNAP

PESTI HIRLAP

≡ 58-1K ≡
 ÉVFOLYAM
 17. SZÁM

VASÁRNAPJA

SAVOYAI JENŐ

HALÁLÁNAK 200-IK ÉVFORDULÓJA ALKALMÁBÓL

Most kétszáz éve, hogy Bécsben, 1736 április 21-én, a hajnali órákban örök nyugalomra szenderült *Savoyai Jenő*, a törökverő hős, Ausztria legnagyobb hadvezére. Napoleonon és Caesaron kívül alig tudunk hadvezért, aki annyi nagy ütközetet megnyert volna, mint ő. Neve korszakos jelentőségű a magyar nemzet történetében is, annak a nemzetnek történetében, melyet ő, mint a központosító monarchia és a császári abszolutizmus híve nem nagyon szeretett.

Savoyai Jenő nem volt osztrák, még német sem, születésére nézve francia (Párizsban született 1663-ban), Jenő-Móric savoyai hercegnek volt a fia és Mazarinnak, a bibornoknak és államférfiúnak unokaöccse. A kis, vézna ember papi pályára készült s Párizs előkelő körei „abbé de Savoie” néven emlegették. Elhatározta, hogy katona lesz és jelentkezett a Napkirálynál, XIV. Lajosnál, aki azonban, nem sejtve benne a későbbi nagy hadvezért, igénytelen külseje miatt elutasította. Ki gondolta volna akkor, hogy az egyszerű abbéra nagy hívatás vár; ő fogja majd tönkrevérni később Hochstädtnél a francia haderőt s ezzel eldönti a spanyol örökösödési háboru sorsát?

Savoyai Jenő I. Lipót, I. József és VI. Károly császárok udvarának a legnagyobb szelleme s oroszlánrésze volt abban, hogy Ausztria Buda visszafoglalása után Európa egyik legtekintélyesebb nagyhatalmává emelkedett. Jenő herceg akaratlanul is jót tett Magyarországgal, mert ő szabadította fel hazánk déli részét a török uralom alól; természetesen nem a magyaroknak, nem Szent István országának, hanem Ausztriának, illetve császáranak foglalta vissza. Nemcsak hadvezér, kiváló szervező tehetség is volt, megáldva nem mindennapi államférfiúi tulajdonokkal.

Már husz esztendőskorában tiszt I. Lipót császár egyik lovasezredében. Részt vett Bécs város 1683-iki felszabadításában, jelen volt mint ezredparancsnok s meg is sebesült Budavár 1686-iki ostrománál. Először Miksa Emánuel hadseregében kapott beosztást, amely az ostrom megkezdése előtt azzal a feladattal volt megbízva, hogy Vácról lefelé indulva,

Pest várost elfoglalja. A várost, melyet a törökök elhagytak, Jenő herceg szállotta meg egy zászlóaljjal. Később részt vett az összes harcokban, jelen volt a második mohácsi csatában (1687 augusztus 12.) 1688-ban Belgrádnál harcolt már mint altábornagy; azután az olasz, majd a francia harctérre vonult. Az olasz háboru bevégeztével Lipót császár őt nevezte ki a törökök ellen harcoló hadsereg fővezérévé. Mint hadvezér vasfegyelmet teremtett s azóta, hogy a fővezérletet átvette, a különböző nemzetekből álló csapatot egységes szellem hatotta át s ezt a hadsereget azután győzelemről győzelemre vezette Zentánál, Belgrádnál, Péterváradnál és a spanyol örökösödési háboru folyamán: Hochstädtnél, Turinnál, Malplaquet-nál. Világraszóló nagy hadvezér akkor lett, amikor 1697 szeptember 11-én a nagy török hadsereget Zentánál tönkreverte, aminek a következménye az lett, hogy 1699 január 26-án megkötötték a szultánnal a korszakos jelentőségű karlovici békét.

Az európai népek első nagy világháborujában, a spanyol örökösödési háboruban a fővezér Marlborough volt, aki azonban megosztotta Jenő herceggel a hadvezetést. A döntő jelentőségű hochstädti csatát 1704

augusztus 13-án együtt nyerték meg s közös győzelem volt az Oudenaard-nál aratott győzelem 1705-ben. Vendôme francia tábornokot azonban Cassanonál 1705-ben Jenő herceg verte meg. Toulon-nál Villars-ral szemben csatát vesztett, de Franciaország ebben az időben már annyira kimerült s a két nagy hadvezér annyi győzelmet aratott, hogy XIV. Lajos hadserege régi erejét többé vissza nem nyerhette. Az 1715-iki rastatti béketárgyalásokon ő képviselte a császárt és ő írta alá a békeszerződést. A közel másfél évtizedig tartó élethalálharc, a Franciaország ellen szövetkezett hatalmak győzelmével végződött. A pénzügyileg, katonailag tönkrement Franciaország aránylag igen jó békét kötött. Ausztriának a győzelemből nem volt sok haszna, de annál nagyobb haszna volt Angolországának, amely kihasználta a Franciaországon aratott győzelmet gyar-

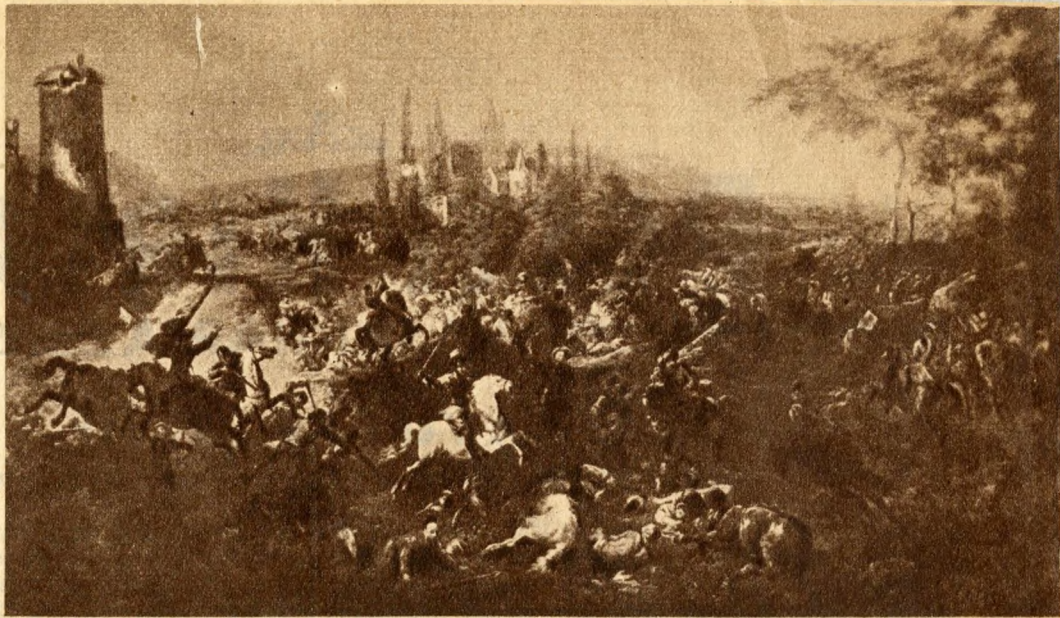

Savoyai Jenő herceg. (Van Schuppen festménye.)

matbirodalmainak gyarapítására.

Jenő herceg a spanyol örökösödési háború lezajlása után a törökökön még három hatalmas, döntő jelentőségű győzelmet aratott. Az egyiket Péterváradnál 1716-ban, ahol a lovascsapatokat Pálffy János tábornok vezette. Ezután következett Temesvár elfoglalása s megkoszorúta Jenő herceg addigi összes győzelmeit Belgrád elfoglalásával, 1717-ben. Ez volt a zental mellett a nagy hadvezérnek legnagyobb és legdicsebb győzelme. Utána Szendrőt, Sábácot, Orsovát szállta meg. A nagy győzelmek eredménye az 1718 július 21-én megkötött passzarovici béke, amelyben a szultán Belgrádról, Szerbia, Bosznia nagy részéről és az Olt folyóig terjedő Romániáról lemondott.

A győzelmes hadvezér bármilyen államforma mellett is a legnagyobb hatalom minden országban. Mint a haditanács elnökének nemcsak katonái, hanem a politikai

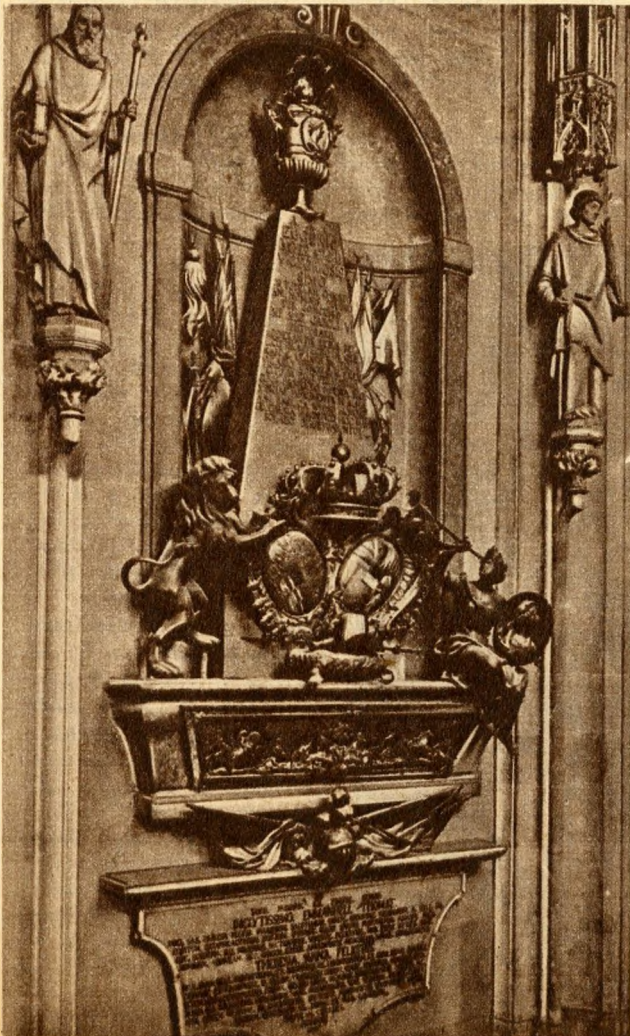
A pétervárad csata.

kérdésekben is döntő szava volt Jenő hercegnek. 1711-ben, amikor Rákóczi Ferenc kurucal már kimerültek, az ő indítványára küldték Magyarországra Pálffy János tábornagyot, hogy kezdje meg Rákóczival a béketárgyalásokat. Hogy az egyezményes béke 1711-ben Szatmáron létrejött és hogy a magyar szabadságharc nem leveretéssel, hanem megegyezéssel végződött, az részben Jenő hercegnek az érdeme. Jenő herceg ellenfele volt Rákóczinak, de viszont ő volt az, aki a haditanácsban tiltakozott az ellen, hogy a Lengyelországban tartózkodó fejedelmet méreggel tegyék el láb alól.

Sok szép emberi tulajdonsága volt Jenő hercegnek, megérdemelte az „Edele Ritter“ jelzőt, amellyel őt az ismert Prinz Eugenius-ballada felruházta. Szerette a tudományt és kedvelte a művészeteket. Levelezésben állott kora két legnagyobb bölcselőjével: Montesquieu-vel és Leibnitz-cal. Ő építette Bécsben a Belvedere-palotát, amely később az uralkodóház birtokába jutott, csepe-szigeti birtokán pedig a ráckevei kastélyt. Remek könyvtár maradt utána, amelynek értékét százötvenezer forintra becsülték. Palotái tele voltak műkincsekkel, szobrokkal. VI. Károly császár 1724-ben Nemetalföld helytartójává nevezte ki, de nem sokáig maradt, ismét visszatért Bécsbe. Mint hadvezér a lengyel örökösödési háborúban jelent meg utoljára a csatatereken, de a 71 éves öreg embert visszahívták.

Turenne és a nagy Condé mellett Jenő herceg az újkorban egész Napoleonig a hadászat legnagyobb tehetségű művésze. Starhemberg Guido kivételével a század többi osztrák hadvezérei — Daunnal együtt — hozzá képest mind operettnagyságok. Mint hadvezért a helyzetek kitűnő felismerése és a villámgyors elhatározás jellemzik. A török nagyhatalom ebben az időben már hanyatlóban volt, de hadseregei erősek voltak s kitűnően fel voltak szerelve. Jenő herceg a hatalmas győzelmeiket egyenlő erejű hadseregeken aratta.

A természet Jenő herceget csak hadvezéri zsenialitással, művészi és tudományos érzéssel áldotta meg, de nem megnyerő külsővel. Egykoru képei csunya embernek mutatják. Hadserege mégis bálványozta, uralkodói megbecsüléstik minden jelével elhalmozták, kortársai elismerték nagyságát és rendkívül tisztelték. A Habsburgok neki köszönhették a Franciaországban aratott győzelmet, ami a nagyhatalmi állást biztosította, Magyarország neki köszönheti, hogy felszabadult másfél-százados török uralom alól.

Savoyai Jenő síremléke.

Balla Antal.